

ДІЯЛЬНІСЬ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

ІВАНИЦЬКА Ольга Михайлівна

доктор наук з державного управління, професор
кафедри міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету

ГУЦ Марина Володимирівна

студентка 3 курсу
Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті вивчено і досліджено ключові питання функціонування фінансово-кредитних установ (ФКУ) в Україні, проаналізовано кількісні та якісні показники, які характеризують роль ФКУ як на фінансовому ринку, так і в економіці країни. Вказано на деякі проблеми, що гальмують розвиток фінансово-кредитних установ.

Ключові слова: фінансово-кредитні установи, парабанківська система, лізинг, кредитні спілки, страхові компанії, факторинг, активи.

Вступ. Ефективна та динамічна діяльність парабанківських посередників в економіці будь-якої країни вважається однією із ознак її стабільного розвитку. Функціонування даних установ призводить до розвитку фінансового ринку, що, у свою чергу, сприяє формуванню інвестиційних та кредитних ресурсів у країні та стимулює розвиток економіки. На сьогодні в Україні склалася банкоцентрична модель фінансового ринку, на якому головну роль відіграють банківські установи. Парабанківські посередники теж відіграють значну роль у функціонуванні фінансового ринку, а їх подальший ефективний розвиток вимагає створення відповідних умов діяльності даних установ.

В Україні до парабанківських посередників прийнято відносити страхові компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, фінансові компанії, інститути спільного інвестування, ломбарди та інші. Діяльність цих установ на сьогодні вимагає удосконалення як законодавчо-нормативної бази, так і здійснення реформ у галузі державного регулювання їх діяльності, впровадження комплексу заходів економічного та організаційного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розкриття питань функціонування та розвитку фінансово-кредитних установ України зробили такі вітчизняні вчені-економісти, як О. Василюк, Б. Івасіва, В. Корнеєва, М. Крупки, І. Лутого, І. Малого, А. Мороза, С. Науменкової, А. Пересади, М. Савлука, В. Ходаківської, В. Шелудько та ін. Дослідження цих вчених мають велике теоретичне і практичне значення для розробки заходів щодо подальшого розвитку парабанківських посередників.

Постановка завдання. Багато питань залишаються нерозкритими з огляду на мінливість фінансово-економічної ситуації у нашій державі та відголоси фінансової кризи минулих років, виникнення нових можливостей для розвитку фінансово-кредитних установ. Саме тому актуальним є ґрунтовне та комплексне вивчення та дослідження сучасного стану функціонування

та перспектив розвитку основних фінансово-кредитних установ України, які чинять значний вплив на розвиток економіки держави.

Фінансово-кредитні установи відіграють вирішальну роль як у загальному розвитку окремих секторів економіки, так і виконують важливу соціально-економічну функцію, залучаючи, а потім перерозподіляючи залучені кошти у інші фінансові активи. Досвід розвинутих країн свідчить, що при ефективному функціонуванні небанківських фінансових інститутів досягається значний економічний ефект. Це проявляється у спроможності ефективно впливати на зростання обсягів інвестиційних ресурсів в економіці країни, задовольняючи потреби економічних суб'єктів у необхідному капіталі. Даний напрям є особливо актуальним для України в сучасних умовах становлення інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки та її фінансової системи.

Виклад основного матеріалу. Під системою небанківських фінансово-кредитних інститутів (парабанківська система) розуміють сукупність небанківських фінансових посередників, які функціонують на ринку фінансових послуг відповідно до законодавства і надають вузькоспеціалізовані фінансові послуги (кредитування, інвестування, послуги техніко-посередницького характеру), які не належать до сфери банківської діяльності, спрямовані на трансформацію власних, залучених і запозичених грошових коштів з метою задоволення фінансових потреб споживачів та одержання прибутку.

В Україні до парабанківських посередників відносять страхові компанії (ризикові страхові компанії, компанії із страхування життя), недержавні пенсійні фонди, кредитні установи (кредитні спілки, ломбарди, інші кредитні установи, юридичні особи публічного права), фінансові компанії і (у тому числі лізингові, факторингові, операцій із нерухомістю, фінансування будівництва тощо) та інститути спільного інвестування [11].

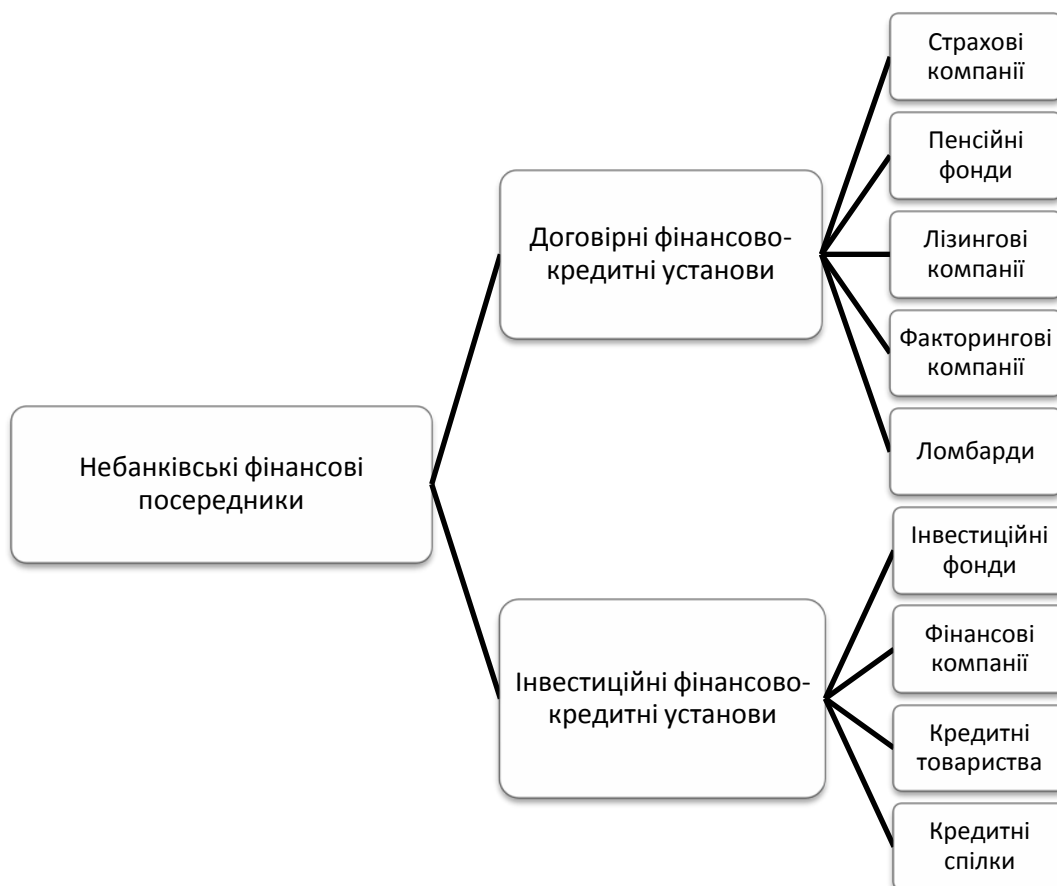

Рис. 1. Класифікація небанківських фінансово-кредитних установ

Примітка: Складено автором за [1, с. 231]

Фінансово-економічна криза 2008-2009 років завдала негативного впливу на розвиток фінансового ринку в Україні, що проявилось, у першу чергу, у погіршенні показників діяльності фінансових посередників загалом та парабанківських зокрема, що було обумовлено наступним: погіршення фінансового стану економічних суб'єктів (масові звільнення та загальне зменшення доходів фізичних осіб; банкрутства та значне зниження доходів підприємств); неспроможність обслуговувати раніше взяті позики економічними суб'єктами; масова недовіра до фінансових установ з боку економічних суб'єктів, які бажали отримати раніше вкладені кошти; девальвація національної валюти та інші.

До початку світової фінансової кризи небанківський фінансовий сектор України розвивався досить динамічно: впевнено зростали кількість небанківських фінансових установ, вартість активів, попит на послуги з боку споживачів. Більшість парабанківських посередників, які залишилися на фінансовому ринку, намагаються стабілізувати свою фінансово-господарську діяльність. Позитивна динаміка у розвитку багатьох сегментів ринку фінансових послуг свідчить про їх вагомий потенціал та можливості його використання у майбутньому для забезпечення економічного зростання в країні. [3, с. 8].

Незважаючи на стабілізацію ринку у структурі українського фінансового сектора, частка небанківського сегмента залишається незначною. Так, разом активи комерційних банків та небанківських фінансових установ станом на 31.12.2011 становили 1 134,2 млрд. грн., у тому числі банків – 1 054,3 млрд. грн. (93%), небанківських фінансових установ – 79,9 млрд. грн. (7%). Розмір активів небанківських фінансових установ на кінець 2011 року в порівнянні до 2010 року збільшився на 14,3% і склав 79,9 млрд. грн. З них найбільшу частку становлять активи страховиків (60,2%), фінансових компаній (22%) та активи кредитних установ (у сукупності 14,8%). Найбільші темпи приросту активів спостерігаються у фінансових компаній (+70%). Позитивні тенденції зростання у 2011 році також мали місце у інших кредитних установ (+56,2%) та ломбардів (+35,5%) [1].

Станом на 30.06.2013 в Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 2049 небанківських фінансових установ (415 – страхові компанії, 622 – кредитні спілки, 96 – недержавні пенсійні фонди, 330 – фінансові компанії, 478 – ломбарди та ін.), в порівнянні станом на 31.12.2011 налічувалося 1979 небанківських фінансових установ, а на 31.03.08 р. до Державного реєстру фінансових установ було віднесено 1938 небанківських фінансових установ, тобто спостерігається тенденція постійного зростання небанківського сектора 5,4% за 5 останніх років [7].

Переважну частину ринку небанківських фінансових установ в Україні займають страхові компанії. У структурі активів фінансових установ на їх долю припадає 68,8 %, а частка страхових премій у структурі ВВП країни дорівнює 2,2 % [1]. Страхові компанії — це фінансові посередники, які спеціалізуються на наданні страхових послуг. Сучасні страхові компанії здебільшого спеціалізуються на певних видах страхування, серед яких: майнове страхування, особисте страхування або лайфове страхування (вік, здоров'я, працездатність людини), страхування відповідальності, перестраховування тощо. Окрім зазначених форм страхування та відповідно видів страхових компаній, що їх здійснюють, існують також змішані компанії, які поєднують різні види діяльності (найчастіше страхування майна та особисте страхування). Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2013 становила 415, у тому числі СК «life»- 162 компанії, СК «non-life» -

353 компаній, станом на 30.06.2012 – 446 компаній, що свідчить про продовження негативних тенденцій на страховому ринку.

Порівняно з першим півріччям 2012 року обсяг надходжень валових страхових премій зріс на 4 752,4 млн. грн. (49,6%), обсяг чистих страхових премій збільшився на 1 459,6 млн. грн. (16,3%). Основним фактором збільшення валових страхових премій порівняно з першим півріччям 2012 року стало збільшення обсягу валових страхових премій, зокрема, із добровільного майнового страхування (темпи приросту 58,2%), в т.ч. зі страхування фінансових ризиків (темпи приросту 142,6%), добровільного страхування відповідальності (темпи приросту 194,2%), страхування життя (34,0%).

Рівень валових виплат порівняно з аналогічним періодом 2012 року (27,1%) зменшився на 11,2 в.п. та становив 15,9%. Таке падіння відбулося за рахунок майже незмінного обсягу страхових виплат при збільшенні на 49,6% надходжень валових страхових платежів. Обсяг чистих страхових виплат зменшився на 10,6%. У структурі зазначеного показника відбулися значні зміни в розрізі видів страхування: у порівнянні з першим півріччям 2012 року приріст страхових виплат відбувся за такими видами страхування: медичне страхування (13,1%), страхування життя (54,2%), при цьому зменшилися чисті страхові виплати зі страхування медичних витрат (11,9), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (46,2%), майна (45,7%), страхування кредитів (44,3%), страхування фінансових ризиків (85,6%).

Страхові резерви станом на 30.06.2013 зросли на 23,0% порівняно з аналогічною датою 2012 року, що пояснюється істотним збільшенням надходжень валових страхових платежів у I півріччі 2013 року. Приріст загальних активів страховиків у обсязі 29,7% у порівнянні з аналогічною датою 2012 року частково пояснюється тим, що до загального обсягу активів, у зв'язку зі змінами звітних форм для страховиків, стали включатися частки перестраховиків у страхових резервах у обсязі 2 744,6 млн. грн., яка до цього не збільшувала величини активів страховиків.

Обсяги валових та чистих страхових виплат за I півріччя 2013 року зменшилися в порівнянні з відповідним періодом 2012 року (див. рис. 5). Так, обсяг валових страхових виплат за I півріччя 2013 року зменшився на 12,1% порівняно з I півріччям 2012 року (до 2 284,0 млн. грн.), обсяг чистих страхових виплат зменшився на 10,6% і становив 2 232,8 млн. грн.

У структурі чистих страхових виплат станом на 30.06.2013 найбільша питома вага страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 1 241,0 млн. грн. (або 55,6%); страхування фінансових ризиків – 49,5 млн. грн. (або 2,2%); частка медичного страхування (безперервне страхування здоров'я) становить 501,9 млн. грн. (або 22,5%) [5].

Щодо кредитних установ, то їх за результатами реєстру на 30.06.2013 налічувалось 725, у тому числі: 622 кредитні спілки, 73 інші кредитні установи, 30 юридичних осіб публічного права. Кількість кредитних установ у порівнянні з аналогічною датою минулого року збільшилася на 27 одиниць, або на 3,9%. Зростаючі темпи приросту вказаного показника зумовлені доступністю отримання кредитів у кредитних спілках та частковим відновленням довіри населення до кредитної кооперації в порівнянні з банками.

Кредитна спілка (КС) – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їхніми об'єднаннями на кооперативних засадах із метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

За результатами звітного періоду, як і раніше, більшість кредитних спілок (306) об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1 000 осіб. Так, станом на 30.06.2013 розподіл за кількістю членів кредитних спілок зображено на рис. 2.

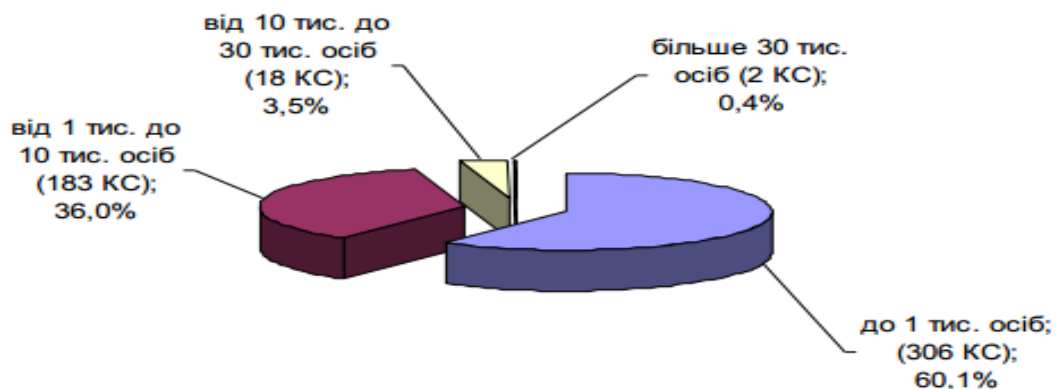

Рис. 2. Розподіл кредитних спілок за кількістю членів

Джерело: Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за 6 місяців 2013 року [7].

Станом на 30.06.2013 кількість членів кредитних спілок становила 1 009,6 тис. осіб, з яких 242,5 тис. осіб, або 24,0 % – члени КС, які мають діючі кредитні договори, та 42,0 тис. осіб (4,2%) – члени кредитних спілок, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках. Загальний обсяг активів кредитних спілок 2013 становив 2 803,1 млн. грн. і порівняно з аналогічним періодом 2012 року збільшився на 10,0%. Загальний обсяг капіталу кредитних спілок у I кварталі 2013 року становив 1187,2 млн. грн. та в порівнянні з аналогічною датою 2012 року – 1043,2 млн. грн. зріс на 13,8%. Найбільшу питому вагу в його структурі становив пайовий капітал 60,9% (722,8 млн. грн.) [7].

Надання миттєвих, короткострокових і невеликих за розміром позик на власний ризик під заставу є основним видом діяльності ломбардів, кількість зростали навіть у кризовий 2008 рік (хоча зростання в той період було повільнішим, аніж у попередні та наступні періоди).

Ломбарди виконують своєрідну функцію соціально-економічних стабілізаторів: надаючи короткострокові готівкові кредити, тим самим задовольняють нагальні потреби населення у грошах, сприяючи підвищенню платоспроможності останніх. Попит на кредитні ресурси в цілому визначають три основні фактори: вартість залучення кредиту; рівень поточних доходів населення; доступ до кредитних ресурсів. Вартість кредиту визначається величиною середньозваженої річної процентної ставки, яка розраховується як сума процентної ставки за кредитом, вартості всіх супутніх послуг та інших фінансових зобов'язань споживача, які пов'язані з отриманням, обслуговуванням і погашенням кредиту. Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за перше півріччя 2013 року становила 206,1% (за перше півріччя 2012 року – 213,7%). а за банківськими кредитами фізичним особам строком до одного року за 2012-й – 23,2% [9]. Таким чином, вартість залучення кредитних ресурсів через ломбарди в кілька разів

перевищувала аналогічне залучення через банківські інститути. Це свідчить про те, що вартісний чинник не був визначальним при прийнятті рішення населенням щодо звернення за отриманням кредиту. Основні показники діяльності ломбардів за перше півріччя 2012 – 2013 рр. наведені в табл.1., яких на 30.06.2013 становить 478, що на 17 установ (або на 3,7%) більше в порівнянні з відповідною датою 2012 року (станом на 30.06.2012 – 461 ломбардів). Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана, перш за все, із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у грошових коштах. Обсяги їхньої кредитної діяльності ломбардів

Таблиця 1

Основні показники діяльності ломбардів

Види	перше півріччя 2012	перше півріччя 2013	Темпи приросту, %	
			I півр. 2013/ I півр. 2012	
Сума наданих фінансових кредитів під заставу (млн. грн.)	4 392, 4	4 090,3	-302,1	-6,9
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, тис. шт.	5 390,6	5 275,8	-114,8	-2,1
Сума погашених фінансових кредитів (млн. грн.), у тому числі	4 325,5	4 035,1	-290,4	-6,7
Погашено за рахунок майна, поданого в заставу	375,3	233,6	-141,7	-37,8
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, (тис. шт..)	519,6	339,3	-180,3	-34,7

Джерело: Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [4].

Згідно з даними таблиці, на ринку ломбардних послуг спостерігається незначне скорочення загальних обсягів кредитування. Станом на 30.06.2013 такі показники, як сума наданих фінансових кредитів під заставу, кількість наданих фінансових кредитів під заставу, сума погашених фінансових кредитів, у тому числі погашено за рахунок майна, наданого в заставу, та кількість договорів зменшили свої показники на 6,9%, 2,1%, 6,7%, 37,8% та 34,7 відповідно [4].

В Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 330 фінансових компаній. За перше півріччя 2013 року, порівняно з відповідним періодом 2012 року, вони збільшили обсяги

надання позичок (у 2,5 рази), поруки (поручительства) (у 20 разів), операцій із переказу грошових коштів (у 1,2 разу), надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів (у 3,3 разу) і гарантій (у 1,7 разу). Це стало наслідком зниження довіри населення до комерційних банків через світову фінансову кризу, а також значні коливання курсу гривні до іноземних валют.

Узагальнені дані щодо обсягу фінансових послуг, наданих фінансовими компаніями за перше півріччя 2011-2013рр., наведені в табл.2.

Відповідно до Закону України від 12.07.2001р. № 2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», факторингова компанія – це фінансова установа, яка здійснює в інтересах третіх осіб за власний рахунок або за рахунок цих осіб, операції з придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів , з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Компаній, що надають факторингові послуги, станом на 1 липня 2013 року, стало на 63 більше і становить 179 (зростання – 54,3 %), ніж на ту ж дату 2012 року. Протягом першого півріччя 2013 року фінансові компанії уклали 58 853 договорів факторингу загальним обсягом 2 429,4 млн. грн. і

Таблиця 2

Обсяги та види фінансових послуг, наданих фінансовими компаніями

Види	перше півріччя 2011	перше півріччя 2012	перше півріччя 2013	Темпи приросту, %	
				I півр. 2012/ I півр. 2011	I півр. 2013/ I півр. 2012
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	455,1	177,2	577,8	-61,1	226,1
Надання позик	62,8	251,1	616,7	299,8	145,6
Надання порук (поручительств)	0,6	0,3	6,0	-50,0	1 900,0
Фінансовий лізинг (вартість укладених договорів фінансового лізингу)	6,9	0,8	3,8	-87,9	375,0

Надання гарантій	3,8	127,0	211,4	3 242,1	66,5
Факторинг	2 222,1	5 513,2	2 429,4	148,1	-55,9
Операції з обміну валют	7 705,0	5 642,6	4 521,2	-26,8	-19,9
Операції з переказу грошових коштів	1 935,5	4 638,8	5 514,2	139,7	18,9
Адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах	x	79,1	266,5	-	236,9

Джерело: Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [4].

виконали 50 902 договорів на суму 1 886,2 млн. грн. У I півріччі 2013 року досліджувані показники показали іншу динаміку: у II кварталі 2013 року порівняно з I кварталом 2013 року при зростанні кількості укладених договорів факторингу на 28,2% (58 853 одиниці) їх вартість збільшилась на 58,6%.(2429,4 млн. грн.).

Факторингові операції вигідні для юридичних осіб у зв'язку з появою можливості зменшити витрати на адміністрування проблемних боргових зобов'язань та наростити свої активи. Важливим показником, який характеризує факторингові послуги, є джерела їх фінансування. Узагальнені дані щодо джерел фінансування факторингових послуг наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Джерела фінансування укладених факторингових операцій, млн., грн.

Джерела фінансування	перше півріччя 2011	перше півріччя 2012	перше півріччя 2013	Темпи приросту, %	
				I півр. 2012/ I півр. 2011	I півр. 2013/ I півр. 2012
Власні кошти	1 424,1	3 890,1	1 367,1	173,2	-64,9
Позичкові кошти юридичних осіб (крім банківських кредитів)	425,8	603,0	150,9	41,6	-75,0
Банківські кредити	348,8	777,5	871,1	122,9	12,0
Іеші джерела	23,4	242,6	39,6	936,8	-83,7
Всього	2 222,1	5 513,2	2 429,4	148,1	-55,9

Джерело: Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [4].

Динаміка структури джерел фінансування факторингових операцій у першому півріччі 2013 р. є досить нестійкою та істотно коливається, в першу чергу за рахунок зміни частки власних коштів, який станом на 30.06.2013 зменшилася на 14,3 в.п. (до 1 367,1 млн. грн.) у порівнянні з показником на відповідну дату 2012 року. Обсяг позичкових коштів юридичних осіб (крім банківських кредитів) станом на 30.06.2013 зменшився на 4,7 в.п. (до 150,9 млн. грн.) у порівнянні з показником на відповідну дату 2012 року. Обсяг банківських кредитів станом на 30.06.2013 збільшився на 21,8 в.п. (до 871,1 млн. грн.) в порівнянні з показником на відповідну дату 2012 року.

Характеризуючи структуру джерел фінансування факторингових операцій у першому півріччі 2013 року, можна відмітити, що традиційно найбільшу частку з них становлять власні кошти факторингових компаній (56,3%), яка зменшилася на 2,8 рази в порівнянні з показником на відповідну дату 2012 року; частка позичкових коштів юридичних осіб (крім банківських кредитів) продовжує зменшуватись і станом на кінець року становила 6,2%. Частка банківських кредитів у першому півріччі 2013 році продемонструвала приріст в абсолютних показниках і становить 35,9 %.

Розподіл за основними галузями обсягів наданих фінансових послуг за укладеними договорами факторингу в першому півріччі 2012 – 2013 рр. наведено на рисунку 3.

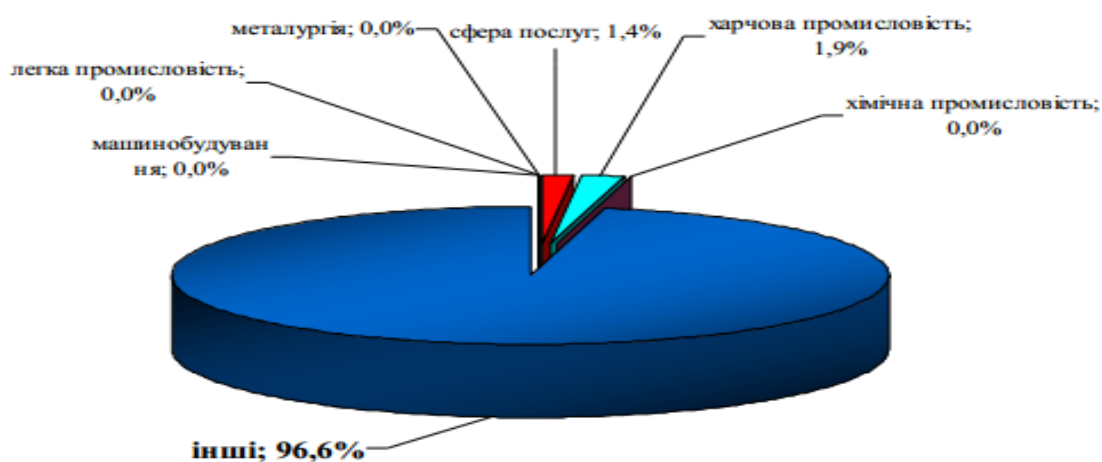

Рис. 3. Розподіл за основними галузями обсягів наданих фінансових послуг за укладеними договорами факторингу

Джерело: Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [4].

Станом на 30.06.2013 50 фінансових компаній мали діючі ліцензії на здійснення діяльності по залученню коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю і від свого імені діяти в їхніх інтересах, здійснюючи управління майном згідно із законодавством, Правилами фонду та договору управління майном.

За підсумками першого півріччя 2013 року спостерігалось зменшення, як кількості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами, так і вартості договорів фінансового лізингу.

Так, за перше півріччя 2013 року кількість договорів фінансового лізингу зменшилась (до 5 676 од.) в порівнянні з першим півріччям 2012 року. Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом першого півріччя 2013 року, також зменшилась у 4,3 рази в порівнянні з першим півріччям 2012 року і становила 5 185,8 млн. грн.

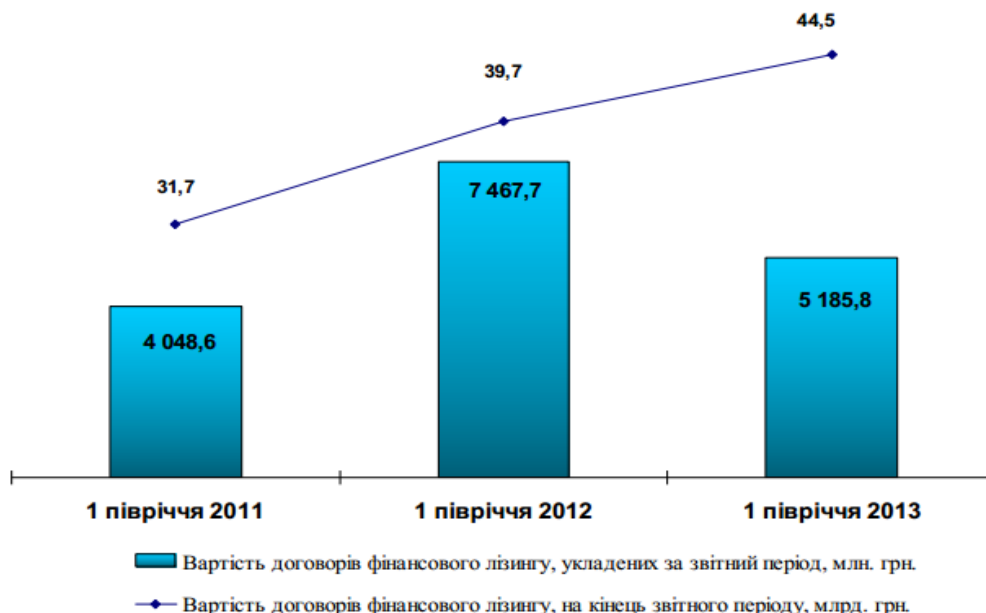

Рис. 4. Вартість договорів фінансового лізингу

Джерело: Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [4].

За підсумками першого півріччя 2013 року найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь (вартість договорів станом на 30.06.2013 – 24 157,5 млн. грн.), сільське господарство (10 440,8млн. грн.), будівництво (2 079,2 млн. грн.), сфера послуг (2 144,9 млн. грн.) [6].

Система недержавного пенсійного забезпечення, що теж належить до парабанківської системи установ, становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи складають недержавні пенсійні фонди.

Станом на 30.06.2013 в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 89 недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) та 34 адміністраторів НПФ. Система недержавного пенсійного забезпечення протягом останніх років демонструє поступальний розвиток. Станом на 30.06.2013 адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 61 346 пенсійних контрактів з 49 794 вкладниками, з яких 2 371 вкладники, або 4,8%, – юридичні особи, на яких припадає 1 379,8 млн. грн. пенсійних внесків (95,6% від загального обсягу пенсійних внесків за системою НПЗ), а 47 423 вкладники, або 95,2%, – фізичні особи.

При цьому, порівняно з кінцем I кварталу 2013 року кількість контрактів з юридичними особами зменшилась на 0,5%, а з фізичними особами зросла на 0,1% [6].

Отже, як бачимо з поданих даних, останніми роками спостерігається покращення результатів діяльності системи недержавного пенсійного забезпечення, що свідчить про посилення ролі накопичувальних складових частин пенсійної системи як фактору диверсифікації джерел доходів.

Таким чином, дані вище здійсненого аналізу свідчать про досить стабільний та динамічний розвиток парабанківських посередників впродовж останніх років. На сьогоднішній час слідки світової кризи 2008-2009 років вже не мають впливу на фінансові установи, проте наявні певні фактори, що гальмують їх діяльність.

Характерною особливістю багатьох вітчизняних небанківських фінансових установ є невідповідність їхньої діяльності міжнародним стандартам, правилам та процедурам. Зокрема, негативно впливає на розвиток ринку небанківських фінансових послуг інформаційна закритість фінансових установ. На сьогодні рівень розкриття інформації небанківськими фінансовими установами перед споживачами та регуляторами небанківських фінансових установ не дозволяє приймати зважені рішення про користування фінансовими послугами та здійснювати ефективний нагляд за небанківськими фінансовими установами.

Розвиток небанківського фінансового сектора гальмується низькою капіталізацією фінансових установ. Недостатня капіталізація фінансових установ знижує їх стійкість та конкурентоспроможність в умовах відкритої економіки, виступає серйозним бар'єром для забезпечення реального сектора вітчизняної економіки довгостроковими фінансовими ресурсами.

Фінансова обізнаність населення щодо стану небанківського фінансового сектора та перспектив його розвитку, діяльності фінансових установ, ризиків та переваг, пов'язаних із наданням ними фінансових послуг недостатня для прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору фінансової послуги, оцінки рівня власних ризиків і своїх майбутніх зобов'язань.

Потребує вдосконалення система регулювання та нагляду за небанківськими фінансовими установами шляхом поліпшення координації діяльності регуляторних органів фінансового сектора та посилення інституціональної спроможності [8].

Висновки. Аналіз розвитку небанківського фінансового посередництва в Україні показав, що не зважаючи на суттєве відставання за обсягами активів від банківського сектору, небанківські фінансові установи можуть ефективно накопичувати та перерозподіляти фінансові ресурси на потреби економіки. Можна очікувати, що у подальшому роль небанківських фінансових установ буде зростати під впливом таких чинників, як збільшення потреби національної економіки у додаткових інвестиційних ресурсах, зростання заощаджень населення та нагромаджень суб'єктів господарювання, збільшення попиту на новітні інвестиційні послуги та продукти, прискорений інституційний розвиток фінансового сектора країни.

Досягти високого рівня надання фінансових послуг небанківські фінансові установи можуть завдяки:

- збільшенню швидкості обслуговування клієнтів небанківської фінансової установи;
- забезпеченню якості (повноти, характеру) та комплексності надання інформації і консультацій щодо особливостей, переваг та економічних характеристик фінансової послуги;
- терміновості та своєчасності здійсненню фінансової операції;
- професійності та кваліфікованості персоналу, відсутності помилок при обслуговуванні клієнта і оформленні фінансової операції;
- особливості режиму роботи небанківської фінансової установи, зорієнтованого на потреби потенційних клієнтів;
- індивідуальному підходу до потреб клієнтів;
- повноти, надійності та своєчасності виконання взятих на себе зобов'язань тощо [10, с. 237-240].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України за I півріччя 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/non_banks_II_kv_2012.pdf

2. Гроші та кредит: підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 604 с.

3. Ільчук В.П. Проблеми розвитку регіональної системи небанківських фінансово-кредитних посередників / В.П. Ільчук, М.В. Дубина // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2010. – №41. – С. 5-14

4. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/finkomp062013.pdf>

5. Підсумки діяльності страхових компаній за перше півріччя 2013 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/straxovi213.pdf>

6. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за перше півріччя 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/nfza22013.pdf>

7. Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за 6 місяців 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/kredutni213.pdf>

8. План діяльності на 2013 рік та 2014-2015 роки Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/id/plandiyal2013-15.pdf>

9. Річний звіт Національного Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=2150782>

10. Сідельник О.П. Позиціонування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності / О.П. Сідельник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2. – С. 237-240.

11. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи пара банківських посередників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./NvFbi/2010_3/08st.pdf

Иваницкая О. М., Гуц М. В. Деятельность небанковских финансово-кредитных институций в Украине / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье изучены и исследованы ключевые вопросы функционирования финансово-кредитных учреждений (ФКУ) в Украине, проанализированы количественные и качественные показатели, характеризующие роль ФКУ как на финансовом рынке, так и в экономике страны.

Ключевые слова: финансово-кредитные учреждения, парабанковская система, лизинг, кредитные союзы, страховые компании, факторинг, активы.

Ivanitska O. M., Huts M. V. Nonbank finance and credit institutions operation in Ukraine / Kiev National Aviation University/Institute of International Relations

This article provides the analysis of finance and credit institutions operation. Also are investigated quantitative and qualitative indices, that define the role of finance and credit institution in finance market and in countries economy.

At the present time there was formed bankcentric finance market model in Ukraine, where banks have the main role. Also parabanks mediator are significant in the functioning of financial market and their further effective development requires the creation of appropriate conditions for the activities of these institutions.

Ukrainian parabank system includes finance companies, insurance companies, credit unions, pawnshops, pension funds. The financial and economic crisis 2008-2009 caused a negative impact on development financial market in Ukraine. Despite the market stabilization, share of non-bank financial sector is inconsiderable. Assets of commercial banks and non-bank financial institutions at 31.12.2011 amounted to 1 134.2 billion UAH, including banks - 1 054.3 billion UAH. (93%), non-bank financial institutions - 79.9 billion UAH (7%). The size of the assets of non-bank financial institutions at the end of 2011 compared to 2010 increased by 14.3% and amounted to 79.9 billion UAH. Data on 30.06.2013 says, that in the State Register of financial institutions were 2049 non-bank financial institutions (415 - insurance companies, 622 - credit unions, 96 - pension funds, 330 - finance companies, 478 - pawn shops, etc..). Compared to 31.12.2011, there were 1,979 non-bank financial institutions, and on 31.03.08 the State Register of financial institutions includes 1938 non-bank financial institutions, therefore the tendency of constant increase in the non-banking sector of 5.4% over the last 5 years.

A feature of many local non-bank financial institutions is a discrepancy in their work with international standards, insufficient capitalization of financial institutions reduces their resilience and competitiveness in an open economy.

Keywords: *finance and credit institution, leasing, credit unions, insurance companies, factoring, asset.*